

Stavovi i znanje zdravstvenih djelatnika o spolnosti i spolno prenosivim bolestima

Hećimović T, Puharić Z, Žulec M, Kiralj R, Puharić F.

Sažetak

Uvod: Spolno prenosive bolesti ili spolno prenosive infekcije već su dulje vrijeme globalni javnozdravstveni problem zbog epidemijske proširenosti, mnogobrojnih komplikacija i golemih troškova koje zdravstveni sustav i pojedinci izdvajaju za njihovo liječenje. Iz godine u godinu, unatoč naporima zdravstvene i pedagoške struke broj oboljelih i dalje raste.

Cilj istraživanja bio je ispitati zdravstvene djelatnike o spolnosti (navike, stupanje u prvi spolni odnos, metode kontracepcije) i znanje o spolno prenosivim bolestima.

Ispitanici i metode: U istraživanje je uključeno 40 ispitanika (39 žena i 1 muškarac) u dobi od dvadeset do šezdeset godina. U tu svrhu konstruiran je upitnik koji se sastojao od 32 pitanja kako bi ispitanici bez dvojbe mogli anonimno rješavati anketu, s obzirom na to da je spolnost i spolni odnos nešto što u svakoj osobi izaziva nelagodu i nerado o tome govori.

Rezultati: Istraživanje je pokazalo kako zdravstveni djelatnici imaju dobro znanje (preko 60% točnih odgovora) o spolno prenosivim bolestima, putovima prijenosa, te načinima zaštite.

Zaključak: Zbog činjenice da je spolni dodir jedan od neizbježnih kontakata među ljudima, spolno prenosive bolesti će biti uvijek prisutne. Stoga treba naglasiti potrebu sveobuhvatne, kontinuirane i sustavne edukacije mladih, ali i cijele populacije o važnosti brige za vlastito zdravlje.

Ključne riječi: spolno prenosive bolesti, spolnost, adolescencija, edukacija

Uvod

Spolno prenosive bolesti ili spolno prenosive infekcije već su dulje vrijeme globalni javnozdravstveni problem zbog epidemijske proširenosti, mnogobrojnih komplikacija i golemih troškova koje zdravstveni sustav i pojedinci izdvajaju za njihovo liječenje (1). Procjenjuje se da svake godine više od 400 milijuna odraslih oboli od spolno prenosivih bolesti, a da se oko 60% infekcija pojavljuje u osoba mlađih od 25 godina (2). Zarazne su bolesti koje se prenose bilo kojim oblikom spolnog kontakta. Izvor zaraze je čovjek, bolestan ili asimptomatski nositelj uzročnika. U ovu skupinu bolesti ubrajaju se "klasične spolne zaraze" : sifilis, gonoreja, AIDS, hepatitis B, hepatitis C, infekcije uzrokovane bakterijom *chlamydia trachomatis*, bakterijska vaginoza, infekcije uzrokovane virusom herpes simplex, te infekcije uzrokovane humanim papiloma virusima (3). Spolno prenosive bolesti znače golemo opterećenje za morbiditet i mortalitet ne samo u zemljama s ograničenim ekonomskim resursima, već i u razvijenim zemljama Europe i Sjeverne Amerike. One su jedan od vodećih uzroka akutnih bolesti, kroničnog oštećenja zdravlja i smrtnosti, s mogućim teškim medicinskim i psihološkim posljedicama za milijune žena, muškaraca i dojenčadi (4). Stoga, za očuvanje sveopće populacije bitne su promjene u stavovima, moralu, i ponašanju, te raširenost uporabe kontracepcijskih sredstava (4). Ostvarenje tih ciljeva nije jednostavno zbog specifičnosti bolesti koje zadiru u najintimnija područja ljudskih vrijednosti i ponašanja (2).

Edukacija započinje već u najranijoj, osnovnoškolskoj dobi. Iako su roditelji prva karika u prijenosu znanja na svoju djecu, značajnu ulogu u tome imaju i okoline, internet, te službe školske medicine. Raspoloživost zdravstvenih službi kako za rano prepoznavanje i liječenje, tako i za savjetovanje o seksualnom i reproduktivnom zdravlju važan je preduvjet i za sprječavanje širenja spolno prenosivih infekcija i za općenitu zaštitu reproduktivnog i spolnog zdravlja.

Cilj

Putem strukturiranog upitnika ispitati stavove i znanje zdravstvenih djelatnika o spolnosti i spolno prenosivim bolestima, budući je unatoč svim naporima zdravstvene i pedagoške struke broj spolno prenosivih infekcija u porastu, te opisati ulogu medicinske sestre i prevenciji i edukaciji populacije o

spolno prenosivim bolestima. U istraživanju su sudjelovale medicinske sestre/ tehničari Klinike za infektologiju, Kliničkog bolničkog centra Osijek, tijekom kolovoza 2017. godine. Istraživanje je provedeno na 40 ispitanika, od kojih je 39 medicinskih sestara i 1 medicinski tehničar. U svrhu istraživanja, konstruiran je upitnik koji se sastojao od 32 pitanja, kako bi ispitanici bez dvojbe mogli anonimno rješavati anketu, s obzirom da je spolnost i spolni odnos nešto što u svakoj osobi izaziva nelagodu i nerado o tome govori. Prvih devet pitanja odnosila su se na osnovne podatke (dob, spol, mjesto stanovanja, status veze), šest pitanja odnosila su se na navike konzumiranja alkohola i cigareta, devet pitanja odnosila su se na spolni odnos (kada je nastupila spolna aktivnost, metode kontracepcije, te broj partnera), te sedam pitanja koja ukazuju na znanje o spolno prenosivim bolestima. Na početku same ankete objašnjeno je da je anketa anonimna, te da je dio istraživanja koji će biti dio završnog rada za studij sestrinstva. Podatci su analizirani i uspoređeni korištenjem deskriptivne statistike u programu Microsoft Excel-a (5).

Rezultati

U istraživanju je sudjelovalo trideset devet ženskih, 97,5% i jedna muška osoba, tj. 2,5%. Prema seksualnoj orijentaciji većina ispitanika su heteroseksualni (n=39) i jedna biseksualna osoba (n=1). Najveći broj ispitanika je u dobi do 35 godina, njih 40%. Dvadeset dvoje ispitanika (n=22) živi u gradu, a osamnaest ispitanika (n=18) živi na selu. Trideset osam (n=38) je vjernika. Dvadeset sedam ispitanika je u braku (67,5%), dva ispitanika su razdvojeni od partnera (5%), dva ispitanika su razvedeni (5%), tri ispitanika su u stabilnoj vezi (7,5%), te šest nije u vezi (15%). Dvadeset četiri ispitanika su pušači, pet ispitanika povremeno puši, jedanaest ispitanika ne puši. Dvadeset sedam ispitanika nikada ne konzumira alkohol, jedanaest ispitanika konzumira povremeno, te dva ispitanika konzumiraju alkohol svakodnevno. Od četrdeset ispitanika, na pitanje s koliko godina su prvi puta stupili u spolni odnos, pet je odgovorilo sa petnaest godina, deset ispitanika sa sedamnaest godina, šesnaest ispitanika sa osamnaest godina, troje ispitanika sa devetnaest godina, četvero ispitanika sa dvadeset godina, te po jedan ispitanik sa dvadeset jednu i dvadeset dvije godine. Prilikom stupanja u prvi spolni odnos, dvadeset dvoje ispitanika je odgovorilo kako je partner/partnerica bio njihov vršnjak, sedamnaest ispitanika je odgovorilo kako je partner bio stariji od njih tri ili više godina, te je jedan ispitanik odgovorio kako je partner/partnerica bio mlađi tri ili više godina. Na pitanje o korištenju zaštite prilikom prvog spolnog odnosa, od četrdeset ispitanika, trinaest je odgovorilo potvrdno, dok je dvadeset sedam ispitanika odgovorilo kako nisu koristili zaštitu. Devetnaest ispitanika ne zna točan broj spolnih partnera, sedam ispitanika je imalo jednog partnera, šest ispitanika dva partnera, četiri ispitanika tri partnera, jedan ispitanik četiri partnera, tri ispitanika je imalo pet partnera. Od četrdeset ispitanika, na pitanje o trenutnom korištenju kontracepcije, dvadeset četiri ispitanika ne koristi zaštitu, četiri ispitanika koriste kontracepcijske tablete, devet ispitanika koriste prezervativ, dok tri ispitanika koriste metodu prekinutog snošaja. Na pitanje o tome tko pruža najtočnije informacije o kontracepciji, čak dvadeset jedan ispitanik je odgovorio internet, četiri ispitanika televizija, jedan ispitanik časopisi, dva ispitanika prijatelji/prijateljice, te dvanaest ispitanika liječnici. Spolno prenosivu bolest na testu znanja, prepoznali su svi ispitanici. Najčešću spolno prenosivu bolest znalo je 20 (50%) ispitanika, 85% ispitanika zna da postoji cjepivo protiv hpv virusnih infekcija, 20% smatra da su kontracepcijske tablete najbolje sredstvo za sprječavanje neželjene trudnoće.

Rasprava i zaključak

Spolno prenosive bolesti globalni su problem današnjice zbog nedovoljnog i nepotpunog znanja o spolnosti, načinima zaštite od neželjene trudnoće, kao i od spolno prenosivih bolesti. Dosadašnja istraživanja pokazuju kako mladi u spolne odnose stupaju vrlo rano, te da im je znanje o toj problematici nepotpuno i nedovoljno. Tako se javljaju pojačani rizici vezani uz seksualnost adolescenta što dokazuju i epidemiološka istraživanja na tom području. O spolnosti se mladi najčešće informiraju putem medija ili od vršnjaka, a u školskom programu na jednom satu biologije u osnovnoj i srednjoj školi. Roditelji su u svakodnevnicima današnjice prezaposleni, neinformirani, a često je to i „tabu tema” u krugu obitelji, te adolescenti nailaze na problem o tome kome se trebaju obratiti (6). Informacije koje iznose mediji nisu uvijek istinite, te se one temelje većinom na marketingu iz kojeg mladi ne mogu naučiti. Iz tih razloga adolescenti se upuštaju u razgovore sa prijateljima i vršnjacima koji također mogu širiti netočne informacije o spolnosti, jer uglavnom niti oni sami nisu dovoljno educirani (7).

Usporedimo li odgovore medicinskih sestara i tehničara koji su sudjelovali u istraživanju, vidimo da imaju znanje o spolno prenosivim bolestima, što je i očekivano s obzirom da se o tome uči već u srednjoj školi, pa i tijekom cijelog radnog vijeka. Cjelokupan uzorak ispitanika postiže oko 60% točnih odgovora na testu s čim ne možemo biti zadovoljni s obzirom na profil ispitanika.

Literatura

1. Topalović Z. Važnost prevencije spolno prenosivih bolesti. *Medicus*. 2003; 12(2): 253-256
2. Kuzman M. Javnozdravstveno značenje spolno prenosivih i urogenitalnih infekcija. *Medicus*. 2006; 15(2): 209-217
3. Ropac D. i suradnici. *Epidemiologija zaraznih bolesti*. Zagreb: Medicinska naklada; 2003.
4. Kuzman M. *Epidemiologija spolno prenosivih infekcija*. *Medicus*. 2009; 18(1): 5-15
5. Microsoft Excel 2010 [računalni program]. Washington: Microsoft Corp.; 2010.
6. Dabo J. i suradnici. Zaštita reproduktivnog zdravlja mladih- modeli prevencije. *Medicina* 2008; 44 (1): 72-9.
7. Dubravc- Poljak, J. MEMOAIDS: Mladi educiraju mlade o AIDS-u. Zagreb: Klinika za dječje bolesti Zagreb; 2000.